

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 1-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Вухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

**Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal**

№ 1-Son 2026-yil

**Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy
komunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda
№1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan**

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor
Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va
texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim
instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Olimov Shirinboy Sharofovich — pedagogika fanlari doktori, professor
(Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasini mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
(O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy
ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni
takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo‘yicha direktor
o‘rinbosari)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo‘yicha
birinchi prorektor).

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini professori).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa
doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar
kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti
Psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the “Pedagogy” Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Shavkat Shuhrat o‘g‘li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the “Psychology” Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the “Psychology” Department).

Dilafruz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

Sodiqjon Saidjonovich Mukhlisov — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Information Systems and Digital Technologies” Department).

Muxtor Hasan o‘g‘li Tilavov — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационных и технологических наук, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарных и социальных наук, г. Новосибирск, Россия).

Олимов Ширинбой Шарофович — доктор педагогических наук, профессор (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Педагогика»).

Зарипов Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления совершенствования учебно-методической деятельности).

Сафаров Дилмурод Халимович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Навоийский областной центр педагогического мастерства, заместитель директора по академической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Бухарский государственный университет, первый проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе).

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Психология»).

Ганжиев Феруз Фуркатович — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, профессор кафедры «Психология»).

Исмадова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии (PhD) по педагогическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Информационные системы и цифровые технологии»).

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Akmalova Bahora Akmal qizi

KDPI pedagogika fakulteti Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

ERTA BOLALIK DAVRIDA IJTIMOY-EMOTSIONAL VA PSIXOLOGIK RIVOJLANISH

Annotatsiya. Ushbu maqolada erta bolalik davrida bolalarning ijtimoiy-emotsional va psixologik rivojlanish jarayonlari, ularning shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar hamda pedagogik yondashuvlar yoritiladi. Tadqiqotda bolaning hissiy barqarorlikni egallashi, o'z-o'zini boshqarish, empatiya, muloqot ko'nikmalari, shaxslararo munosabatlar kabi asosiy kompetensiyalar tahlil qilinadi. Shuningdek, oilaviy muhit, tarbiyachi-bola o'zaro munosabatlari, o'yin faoliyati va ta'limiy jarayonning rivojlanishiga ko'rsatadigan ta'siri ko'rsatib beriladi.

Kalit so'zlar: erta bolalik davri, ijtimoiy rivojlanish, emotsional rivojlanish, psixologik rivojlanish, emotsional barqarorlik, empatiya, muloqot ko'nikmalari, ijtimoiy moslashuv, o'yin faoliyati, shaxslararo munosabatlar, oilaviy muhit, ijobiy tarbiya, emotsional qo'llab-quvvatlash, shaxs rivojlanishi.

Abstract. This article highlights the processes of social-emotional and psychological development of children in early childhood, the factors influencing their formation, and relevant pedagogical approaches. The study analyzes key competencies such as emotional stability, self-regulation, empathy, communication skills, and interpersonal relationships. It also demonstrates the impact of the family environment, teacher-child interactions, play activities, and the educational process on child development.

Key words: early childhood, social development, emotional development, psychological development, emotional stability, empathy, communication skills, social adaptation, play activity, interpersonal relationships, family environment, positive parenting, emotional support, child development.

Аннотация. В данной статье освещаются процессы социально-эмоционального и психологического развития детей раннего возраста, факторы, влияющие на их формирование, а также педагогические подходы. В исследовании анализируются ключевые компетенции, такие как эмоциональная устойчивость, саморегуляция, эмпатия, коммуникативные навыки и межличностные отношения. Также показано влияние семейной среды, взаимодействия воспитателя и ребёнка, игровой деятельности и образовательного процесса на развитие ребёнка.

Ключевые слова: раннее детство, социальное развитие, эмоциональное развитие, психологическое развитие, эмоциональная устойчивость, эмпатия, коммуникативные навыки, социальная адаптация, игровая деятельность, межличностные отношения, семейная среда, позитивное воспитание, эмоциональная поддержка, развитие личности ребёнка.

Kirish. Erta bolalik davri inson hayotidagi eng muhim va sezilarli rivojlanish bosqichlaridan biridir. Bu davr, odatda, tug'ilishdan 6–8 yoshgacha bo'lgan muddatni o'z ichiga oladi va bolaning shaxsiyati, ijtimoiy qobiliyatlari, emotsional dunyosi va kognitiv funksiyalari shakllanishining asosiy poydevorini tashkil qiladi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ertalabki bolalik davridagi ijtimoiy-emotsional va psixologik rivojlanish bolaning butun hayotiy faoliyatini belgilovchi strategik jarayon hisoblanadi. Shu bois bu davrni o'rganish nafaqat psixologiya va pedagogika, balki sotsiologiya, nevrologiya va psixiatriya sohalari uchun ham dolzarbdir.

Erta bolalik davrida bola nafaqat o'z-o'zini idrok etishni, balki atrofdagi odamlar bilan ijtimoiy muloqotni boshlaydi. Ijtimoiy-emotsional rivojlanish jarayoni bolaning hissiy tajribalarini idrok etishi, o'z his-tuyg'ularini boshqarishi, boshqa odamlarning his-tuyg'ularini tushunishi va ularga moslashishi bilan chambarchas bog'liqdir. Ushbu jarayonlarda ota-ona, oilaviy muhit,

pedagoglar va kengroq ijtimoiy guruhlar muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy-emotsional rivojlanishning sog‘lom shakllanishi bolaning kelajakdagi shaxsiy muvaffaqiyatlari, ijtimoiy moslashuvchanligi va emotsional barqarorligiga bevosita ta‘sir qiladi.

Psixologik rivojlanish esa bolaning fikrlash, diqqat, xotira, til va mantiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish bilan chambarchas bog‘liqdir. Erta bolalik davrida kognitiv rivojlanish jarayoni tezlashadi, chunki bola atrofdagi dunyoni faol ravishda o‘rganadi, tasviriy va mantiqiy tafakkur qobiliyatini shakllantiradi, sabab-natija munosabatlarini tushunadi va muammolarni mustaqil hal qilishga harakat qiladi. Shu bilan birga, bu davrda bolaning psixologik xavfsizligi va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlanishi uning emotsional barqarorligi va ijtimoiy qobiliyatlarining pishishi uchun muhim shartdir.

Erta bolalik davrida ijtimoiy-emotsional va psixologik rivojlanish bir-biriga uzviy bog‘langan jarayon sifatida namoyon bo‘ladi. Masalan, bolaning hissiy tajribasi va o‘zini boshqarish qobiliyati uning boshqa bolalar bilan muloqotida, o‘yinlar va guruh faoliyatlarida, muammolarni hal qilish va ijtimoiy qoidalarni tushunish jarayonida muhim rol o‘ynaydi. Shu nuqtai nazardan, ijtimoiy-emotsional rivojlanish va psixologik rivojlanish bir-birini to‘ldiradi va bolaning shaxs sifatida barqaror shakllanishiga hissa qo‘shadi.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy-emotsional va psixologik rivojlanishga ta‘sir etuvchi omillar juda ko‘p va ular biologik, psixologik va ijtimoiy tizimlar bilan chambarchas bog‘liqdir. Biologik omillar – bola nevrologik rivojlanishi, hissiy va fiziologik salomatligi, genetika va asab tizimi faoliyatiga bog‘liq bo‘lsa, psixologik omillar – bolaning individual xususiyatlari, temperament, o‘z-o‘zini idrok etish va qobiliyatlarni rivojlantirishga qaratilgan faoliyatni o‘z ichiga oladi. Ijtimoiy omillar esa oilaviy muhit, ota-ona pedagogik yondashuvi, bolalar bog‘chasi va maktab muhiti, tengdoshlar bilan muloqot va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash tizimlarini qamrab oladi.

Shuningdek, zamonaviy psixologik tadqiqotlar ijtimoiy-emotsional rivojlanishning o‘yin orqali shakllanishi va pedagogik metodlarning samaradorligini ta‘kidlaydi. O‘yin – bolaning hissiy tajribasini boyituvchi, ijtimoiy qoidalarni o‘rganish va amaliy faoliyatda qo‘llash imkonini beruvchi muhim vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Shu bilan birga, interaktiv va ijodiy faoliyatlar bolaning psixologik qobiliyatlarini mustahkamlash, emotsional intellektini rivojlantirish va ijtimoiy ko‘nikmalarini oshirishga xizmat qiladi.

Dolzarb ahamiyatga ega yana bir nuqta – raqamli texnologiyalar va internetning erta bolalik davrida ijtimoiy-emotsional rivojlanishga ta‘siri. Zamonaviy bolalar ko‘pincha raqamli resurslar bilan shug‘ullanadi, bu esa ularning ijtimoiy va emotsional ko‘nikmalarini shakllantirishga ham ijobiy, ham salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Shu bois pedagoglar va ota-onalar tomonidan texnologiyalardan to‘g‘ri va me‘yorida foydalanish mexanizmlari ishlab chiqilishi zarur.

Shu nuqtai nazardan, ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi – erta bolalik davrida ijtimoiy-emotsional va psixologik rivojlanishning xususiyatlarini aniqlash, rivojlanishga ta‘sir etuvchi omillarni tahlil qilish va pedagogik tavsiyalar ishlab chiqish. Bu esa bolaning sog‘lom shaxs sifatida rivojlanishini ta‘minlash, uning ijtimoiy moslashuvchanligini oshirish va emotsional barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Inson psixikasi, uning rivojlanishi va turli yosh davrlarida yuzaga keladigan o‘zgarishlar psixologiyaning eng muhim va qiziqarli sohalaridan biridir. Psixologik rivojlanish, bolalik va o‘smirlik davrlarida insonning psixologik salohiyatini shakllantiradi. Bu jarayon nafaqat biologik, balki ijtimoiy va madaniy omillarga ham bog‘liqdir. Erta bolalik va o‘smirlik davri inson hayotidagi eng muhim rivojlanish bosqichlaridan bo‘lib, bu davrda psixologik o‘zgarishlar tez va intensiv ravishda yuz beradi. Rolli o‘yinlar bolaga “katta hayot”ni boshqarish, o‘qituvchi, shifokor, onaxon kabi rollarni sinab ko‘rish imkonini beradi.

Ta‘limiy jarayonning ta‘siri:

Ilg‘or pedagogik texnologiyalar bolalarning, emotsional intellektini, kommunikativ ko‘nikmalarini, moslashuvchan fikrlashini, ijtimoiy faolligini rivojlantirishga yordam beradi. Muloqot o‘yinlari, guruhviy mashg‘ulotlar, amaliy loyihalar va interfaol metodlar bu jarayonni samarali qiladi.

Hissiy barqarorlikni shakllantirish

Hissiy barqarorlik - bolaning stress, qo‘rquv yoki tashvish holatlarida o‘zini boshqara olish qobiliyatidir. Buni shakllantirish uchun, nafas mashqlari, tinchlantiruvchi musiqalar, emotsiyalarni nomlash o‘yinlari, “Men o‘zimni qanday his qilyapman?” usuli kabi metodlar qo‘llaniladi.

Empatiyani rivojlantirish

Empatiya - boshqalarning hissiyotlarini tushunish va ularga javob qaytarish qobiliyati.

Empatiya bolada - mehribonlik, hamdardlik, yordam berishga intilish, ijtimoiy mas’uliyat kabi fazilatlarini shakllantiradi. Buning uchun ertak terapiyasi, rolli o‘yinlar, muhokama mashg‘ulotlari juda foydalidir.

Muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirish

Muloqot - bolaning ijtimoiy hayotga kirib borishida poydevor vazifasini bajaradi. Tarbiyaviy yondashuvlar quyidagilarga qaratiladi: gapni boshlash va davom ettirish, navbat kutish, tinglash madaniyati, tanishish, o‘z fikrini aniq ifodalash.

Ijtimoiy moslashuvni qo‘llab-quvvatlash- ijtimoiy moslashuv bolaning yangi muhitga tez moslasha olishi, jamoada faol bo‘lishi va o‘zi uchun qulay fazoni yaratish qobiliyatidir. Bu jarayon asosan: guruhviy o‘yinlar, ijodiy mashg‘ulotlar, jamoaviy topshiriqlar, qo‘shma loyihalar yordamida shakllanadi.

Emotsional qo‘llab-quvvatlash va ijobiy tarbiyaning roli.

Ijobiy tarbiya tamoyillari- Ijobiy tarbiya (positive parenting) bolaga, hurmat bilan munosabatda bo‘lish, haddan tashqari jazolardan tiyilishi tushunishga harakat qilish, motivatsiyani qo‘llab-quvvatlash tamoyillariga asoslanadi. Bu yondashuv bolaning o‘ziga ishonchini oshiradi va uning ruhiy salomatligini mustahkamlaydi.

Bolalar psixologiyasini o‘rganishda asosan, ularning qiziqishlari, rang tasvir muhim ro‘l o‘ynaydi. Shunga ko‘ra, maktabda yoki bog‘chada bolalar turli xil rangdagi o‘yinchoqlar bilan o‘ynashadi. Psixologiyada ushbu jarayon o‘yin terapiyasi deb ataladi. Ushbu jarayon usul sifatida bolalarning psixologik jihatdan muammolarni hal qilishdagi qarashlar bilan bog‘liq. Yetti yoshdan maktabga qadam qo‘yishadi. Maktab davrida bolalarning ijtimoiy emotsional rivojlanish va psixomotor rivojlanish bilan aloqador bo‘ladi. Bu davrda bolalar maktabda o‘zlariga do‘st, o‘rtoq tanlashi, bajargan vazifalari uchun a‘lo baholar olishi, sinfdagilar bilan muloqot qobiliyati bevosita xis tuyg‘ular bilan amalga oshiriladi. Mana shunday jarayonda refleks harakatlarining psixologiya bilan bog‘liq ekanligi muhim ahamiyat kasb etadi. Bunga sabab, atrofdagi insonlar ulardagi salbiy va ijobiy reflekslarning chegaralanmagan holatda amalga oshirilishidir. Bu esa psixomotor rivojlanish ya‘ni harakatlar va miya o‘rtasidagi bog‘liqlik bilan bog‘liqdir. Psixomotor rivojlanish ya‘ni harakatlar va miya o‘rtasidagi bog‘liqlik bilan bog‘liqdir.

Emotsional qo‘llab-quvvatlashning ahamiyati- har bir bola, qabul qilinishni, tinglanishni, mehri, himoyalanganlik hissini sezishga muhtoj. Tarbiyachi va ota-onaning emotsional qo‘llab-quvvatlashi bolaning stress darajasini kamaytiradi, tashvish va qo‘rquvlarni yengishga yordam beradi.

Xulosa. Erta bolalik davrida ijtimoiy, emotsional va psixologik rivojlanish - bola shaxsining kelajakdagi muvaffaqiyati uchun asos bo‘lib xizmat qiladi. Ushbu rivojlanish omillarining uyg‘unligi, ya‘ni oilaviy muhit, ta‘limiy jarayon, tarbiyachi bilan munosabatlar va o‘yin faoliyatining to‘g‘ri tashkil etilishi bolalarning ijtimoiy intellektini, emotsional barqarorligini, mustaqilligini va muloqot ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Pedagogik jarayonda ijobiy tarbiya, individual yondashuv, hissiy qo‘llab-quvvatlash hamda zamonaviy metodlarning qo‘llanilishi bolalarda emotsional va ijtimoiy kompetensiyalarning rivojlanishiga keng imkoniyat yaratadi. Inson psixikasining rivojlanishining boshida, ayniqsa, bolalik va o‘smirlik davrlari psixologik jarayonlar uchun juda muhimdir. Bu davrda o‘zgarishlar kognitiv, emotsional, va ijtimoiy sohalarida katta rol o‘ynaydi. Ota-onalar, o‘qituvchilar va jamiyatning roli bu rivojlanish jarayonini to‘g‘ri yo‘naltirishda juda katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.

1. Abdurahmonova Q., Xodjayeva N. Maktabgacha ta’lim pedagogikasi. Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
2. Erikson, E. *Childhood and Society*. – New York: W.W. Norton & Company, 1993.
3. G‘oziev E. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O‘zMU nashriyoti, 2019.
4. Karimova V.M. Shaxs psixologiyasi. – Toshkent: Universitet nashriyoti, 2020.
5. Vygotsky, L.S. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978.
6. Zokirova R., Qosimova M. Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi. – Toshkent: Fan nashriyoti, 2020.

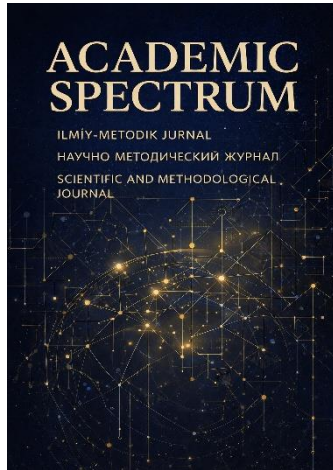
MUNDARIJA:

Nazarov Akmal Mardonovich		Talabalarda kreativ va innovatsion ilmiy faoliyatning psixologik jihatlari	6
Rustamov Shuxratovich	Shavkat	Talabalarni innovatsion kompetenligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	10
Ostanov Sharifovich	Shuxrat	Art-terapiya metodlari yordamida talaba-yoshlarning kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatini rivojlantirishning psixologik asoslari	14
Axmadov Rahmat o‘g‘li	Nazirjon	O‘smirlarda konstruktiv xulq-Atvorni shakllanishining ijtimoiy psixologik omillari	19
Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li		Sud psixologik ekspertizasida shaxsning emotsional holatini baholash	24
Axtamova G‘ayratovna	Ferangiz	O‘smirlik davridagi destruktiv xulq-atvorni psixoprofilaktika qilish va kreativlikni faollashtirishga yo‘naltirilgan psixologik yondashuvlar	30
Ashrapov Namoz o‘g‘li	Nodirbek	O‘smirlarda kognitiv rivojlanishning ijtimoiy-psixologik determinantlari va ularning shaxsiy rivojlanishdagi o‘rni	35
Hamroyev Jasur		Talabalari o‘rtasida sun‘iy intellekt vositalari yordamida kreativ fikrlash va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish	40
Axmedova Rahmat qizi	Zarina	Loyihaviy yondashuv asosida bo‘lajak o‘qituvchilarning fasilitatorlik faoliyatiga tayyorlash mexanizmini takomillashtirish	44
Khakimov Shodievich	Shukhrat	Methods of studying the military servant and the military team	49
N.Z.Jumayev		Raqamli davrda ijtimoiy media va sun‘iy intellektning yoshlar ruhiy salomatligiga ta’siri	56
Sharopov Suxrob Shodi o‘g‘li		Talabalarni kognitiv va metakognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari	60
Boboqulova Komil qizi	O‘g‘iloy	Shaxslararo manipulyatsiya va nazorat mexanizmlari: emotsional ekspluatatsiyaning psixologik asoslari	64
Saidova Nu‘monovna	Nodira	Yoshlar kreativ va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishda pedagogik psixologiyaning roli	68
Bobojonova Husniddin qizi	Dilnura	Dezadaptatsiyalashgan o‘smirlarda adaptatsiya jarayoni rivojlanishining ijtimoiy-psixologik mexanizmlari	73
Абдужабборов Тохиржон Курбанович		Особенности течения и лечения atopического дерматита в зависимости от возраста по данным наблюдений в андижанской области	78

Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich Narzullayeva Iroda Jaloliddin qizi	Tijorat banklarida investitsiyalarni jalb etishda xorij tajribasi	82
Nurmuxammedova Nilufar Alijon qizi Temirova Mashhuraxon Muhammadaminovna	O‘zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o‘tish bosqichida xotin-qizlar liderlik faoliyatini rivojlantirishning huquqiy asoslarining mustahkamlanishi	89
Maxmudova Zulfiya Mexmonovna	Qo‘riqlash xizmati xodimlari kasbiy kompetentligini takomillashtirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	92
Sanoyeva Mohigul Odil qizi	Klassik pedagogik merosni modernizatsiya qilishning zamonaviy talablari va ularni ta’lim amaliyotiga joriy etish mexanizmlari	103
Xolmirzayeva Mushtariybegim U. Abdullayev	Bobi oliy: usmonli davlatining boshqaruv markazi va evolyutsiyasi	107
Dilmurodov Elyorjon Ilg'or o'g'li	Civil society and globalization: the harmony of national values and modern trends	110
Eshpo'latova Xilola Davron qizi	Fransuz tilini o'rganish jarayonida audiovizual materiallar yordamida talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirish	116
Abdusalimova Zukhraxon Bakhtiyor qizi	Teaching methodology of the uzbek language for the foreign students	119
Abdullayeva Dildora Muhiddin qizi	Frazeologik sinonimlarning struktur turlari	122
Panaeva Sarbinaz Uzaqbergenovna	Insonlar orasida fabbing (phubbing) holatining paydo bo‘lishi va uning ijtimoiy-psixologik oqibatlarini	125
Toshturdiyev Nurbek Nurali o‘g‘li	Jadid ziyolilarining hayot tarzi va ijtimoiy mas’uliyat hissi: ma’rifat va fidoyilik omillari	130
Uzoqova Gulzoda	Konstitutsiya – erkin va farovon hayot garovi	134
Xilola Xolikova Gulamovna, Siroj Nematov G‘ulom o‘g‘li,	Maktab muhitining o‘quvchilar emotsional holatiga psixologik ta’siri	137
Sultonmurod Mamasoliyev Olimjon o‘g‘li	Psychological benefits of gamified bilingual learning: a meta-analysis of motivation and well-being	141
Qodriqulova Fotima Ulug‘bek qizi	Azot fiksatsiyasi va innovatsiyalar: yasmiq yetishtirishning yangi bosqichi	146
Kurbanova Shukurjon Yeldashbayevna	Turkiy adabiyotda shaxs kamoloti: Hofiz Xorazmiy didaktik qarashlari misolida pedagogik model	150
Obidova O.	Ta’lim psixologiyasi nuqtayi nazaridan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ta’siri	154
Xasanova Nazokat Shavkatbek qizi	Inson huquqlarini xalqaro himoya qilish mexanizmlari	159
Abdug‘ofurov Muhammadqodir	Milliy me’morchilik uslublarida zamonaviylik va restavratsiya muammolari	163

Olimova Sarvara Sobitxon qizi	Nogironligi bo'lgan shaxslarning kutubxonalar orqali ijtimoiy integratsiyasi va madaniy hayotga qo'shilishi	166
Jamaldinov Sarvar Azimjanovich	Raqamli ta'lim jarayonlarini o'rgatishning bo'lajak pedagoglar tarbiyaviy faoliyatini rivojlantirishdagi ahamiyati	171
Olimova Sarvaraxon Sobitxon qizi	Sensorinevral eshitish nuqsoniga ega bolalarda rivojlanish dinamikasi: tibbiy va pedagogik qarashlar	176
Mamatqulov Botir	The interpretation of personal tragedy in the short stories of nazar eshonqul	181
Bobokalonov Rajab Ostonovich	Tibbiy terminlarda lisoniy lakuna hodisasi	188
Murodjonova Dilzoraxon qizi Iskandarov Sherzod Abdug'aniyevich	“Tolerantlik” tushunchasining mazmun mohiyati	191
Туйбаева Саида Бахтияровна	Психологические механизмы самозащиты студентов	194
Tursunbayeva Durdonaxon Adxamjon qizi	Atrof-muhitni muhofaza qilishning zamonaviy konsepsiyalari: muammo va yechimlar	198
Ismoilova Zulayho Saidali qizi	Umumta'lim maktablarida xulqi og'ishgan o'quvchilarning shaxs xususiyatlarini kompleks diagnostika qilish	203
Masharipova Saida Rahimovna	Zamonaviy oilalarda emotsional intellektni boshqarishning ijtimoiy- psixologik mexanizmlarini ishlab chiqish	208
Abdujobborova Rayhona Adhamjonqizi	Xotira turlaridan qanday qilib samarali foydalanish kerak.o'quvchilar uchun praktik tafsiyalar	212
Arslanova Dilnoza Aleksandrovna Mirzayev Ismoiljon Xasanjon o'g'li	Nutqiy rivojlanish bilan mantiqiy fikrlash o'rtasidagi bog'liqlik: lingvistik kompetensiya.	216
Xasanova Aziza Kumushbek qizi	Davlat tili taraqqiyoti: muammo va yechimlar	219
Xolboyev Izzatillo Axmadillo o'g'li	Talabalarning akademik muaffaqiyatiga ta'sir etuvchi psixologik omillarning tahlili: o'zini- o'zi tartipka solish strategiyalari	223
Кабулов Саулат Толыбаевич	Основные принципы и теория преподавания русскому языку и литературе	226
Saitova Komila G'ulom qizi	Stressga chidamlilikning psixologik determinantlari: ong, iroda va emotsional o'zini boshqarishning o'zaro aloqasi	231
Ro'ziyeva Sitara Odil qizi	Nega ingliz tili dunyo tili hisoblanadi?	234
To'ychiyeva Madinaxon Sherquzi qizi	Mustaqil ta'lim metodlarining o'quv motivatsiyasiga ta'siri	237
Murodjonova Dilzoraxon Tolibjon qizi	Kimyoning kriminalistikadagi o'rni	240

To‘rayeva Gulnora Nosirovna			
Qudratova Bahromovna	Nozima	Tog‘ay Murod asarlarining til xususiyatlari	244
Pak Aleksandrovna Qurbonova Mamat qizi	Diana Zamira	Yangi O‘zbekistonda ota-onalar universitetining maktabgacha ta‘limdagi tarbiyaviy funksiyalarini kengaytirish mexanizmlari: muammolar va yechimlar	248
Abdullayeva Madinaxon Alisher qizi		Inglizcha varvarizmlarning o‘zbek tilidagi genderga xos qo‘llanish xususiyatlari	251
Ibrohimova Vahobjonovna	Halima	Mamlakatimizda yoshlarning internet tarmogidan tog'ri fodalanishini nazorat qilish	254
Soliyev Sobirovich	Ilhomjon	Eshitish nuqsoni bo‘lgan bolalarda nutq rivojlanishining logopedik asoslari	258
Akmalova Akmal qizi	Bahora	Erta bolalik davrida ijtimoiy-emotsional va psixologik rivojlanish	261
Alimjonova Fazliddin qizi	Sabina	Vatan himoyasi - jasorat ifodasi	265
Ganjiyev Furqatovich	Feruz	Globalashuv davrida agressiv o‘smirlar jamiyatga moslashishining ijtimoiy-psixologik determinantlari	269
Zuxriddinova Dilshodbek qizi	Risola	Tuban suvo‘tlarining ekologiyadagi ahamiyati	274
Ibodulloyev Sheraliyevich	Nurali	Integrativ yondashuv asosida otmlarida ta‘lim sifatini boshqarish samaradorligini oshirish omillari	278
Umirbekova Kenesbaevna	Nasiba	Axborot globalashuv jarayonida o‘smirlarning O‘z-o‘zini anglash transformatsiyasi jarayonlarini shakllantirishga ta‘sir etuvchi omillar tahlili	282
Yarashov Lazizovich	Azizbek	Correlation analysis of factors of social psychological competence of forensic psychologist expert	286
Ondayev Shuhrat Hasanovich		Profilaktika inspektorlarida kasbiy deformatsiyaning oldini olishning psixologik xususiyatlari	294
Narmuradova Uktamovna	Rayhon	Jinoyat sodir etishda affekt holatining psixologik va huquqiy bahosi	298
Jumayeva Elmurodovna	Laylo	Pedagogik jarayonda nutq texnikasining ta‘lim samaradorligiga ta‘siri	301

**“ACADEMIC SPECTRIUM”
ILMIY METODIK JURNALI UCHUN MAQOLALARNI
RASMIYLASHTIRISH TALABLARI**

“ACADEMIC SPECTRIUM” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “ACADEMIC SPECTRIUM” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o’zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E’lon qilinadigan maqolalarga bo’lgan asosiy talablar:

✚ ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;

✚ maqolaning hajmi: adabiyotlar ro’yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;

✚ maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so’z) va tayanch so’zlar (8-10 ta) ingliz, o’zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to’liq yozilishi

kerak), mualliflar bir nechta bo’lsa, ularning har biri haqida to’liq ma’lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko’rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo’llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro’yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e’lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o’ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo’lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to’liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro’yxatda ko’rsatiladi. Matn ichidagi ko’chirmadan so’ng iqtibos olingan asarning ro’yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o’rinda kitob, to’plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to’liq nomi, nashr ko’rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko’rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko’rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Antiplagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo’lsa, barcha savol va e’tirozlar bo’yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo’lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezlari va ma’ruzalari chop etilmaydi. E’lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko’chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o’zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko’rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o’zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko’rib chiqilmaydi.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.
Buxoro, 2026. № 1-Son.